

Sufi Path of Love adlı eserinde (New York 1983) *Meşnevî*'yi varlık, bilgi ve sülûk halleri açısından incelemiştir. Eserin günümüzde Avrupa ve özellikle Amerika'da tanınmasında "new age" ya da "new spritualism" akımına mensup Robert Bly, Coleman Barks, John Abel Moyne, Andrew Harwey ve Deepak Chopra gibi popüler mistik şairlerin *Meşnevî* uyarlamalarının büyük etkisi vardır. Bu uyarlamalardan Kabir ve eşi Camille Helminski'lerin çalışmaları tasavvufî görüşlere daha sadıktır (Lewis, s. 578-612).

Meşnevî'nin George Rosen tarafından yapılan ilk Almanca tercümesi I. ciltten 1371 beytin manzum çevirisini ihtiva etmektedir (Leipzig 1849). Eseri oğlu Friedrich Rosen, bir giriş ilâve ederek *Mesnevi oder Doppelverse des Scheich Mevlâna Dschalâl ad Din- Rumi* (München 1913) adıyla yayımlamıştır. Alman tarih felsefecisi Johann Gottfried Herder, Avrupa'da Hâfız ve Sa'dî çevirileriyle aralanan Doğu kapısının Joseph von Hammer-Purgstall'in *Meşnevî* çalışmalarıyla ardına kadar açıldığını söyler. Annemarie Schimmel'e göre Batı dünyasına *Meşnevî*'yi yüzeysel de olsa başta Hammer olmak üzere üç Avusturyalı (diğerleri Husard, Rosenz Weig) ve iki Prusyalı (Tholuck ve George Rosen) tanıtmıştır. Hammer'in çevirileri XIX. yüzyıl Alman düşüncesi ve hıristiyan ilâhiyatında Doğu'nun varlık anlayışının kavranılmasında etkili olmuştur. Alman Protestan papazı Tholuck, *Meşnevî*'yi panteistik teosofi düşüncesi içerisinde konumlandırmış ve Maniheizt yaratılış teorisini yansıtan bir metin olarak değerlendirmiştir. *Meşnevî*'yi Tholuck ve Hammer'in öğrencisi Friedrich Rückert'in çevirileri vasıtasıyla tanıyan Hegel, *Felsefi Bilimler Ansiklopedisi*'nin "Pantheism" maddesinde Rückert'in çevirisinden alıntılarda bulunmuştur. Almanca'da *Meşnevî* çalışmaları Hellmut Ritter'in İstanbul'da keşfettiği *Meşnevî* yazmalarını toplaması ve kısmî çevirileriyle devam etmiştir. XX. yüzyılın ikinci yarısında Martin Buber, W. von der Porten, Jan Rypka, Hanns Meinke, Cristoph Bürgel, Fritz Meier'in *Meşnevî* üzerine incelemelerinin yanı sıra Almanca'da en önemli *Meşnevî* çalışmaları Annemarie Schimmel tarafından yapılmıştır. *Meşnevî*'nin Almanca'ya tam tercümesi Kaveh Dalir Azar'a aittir (I-II, Köln 1999; III-IV, 2000; V-VI, 2001).

Fransızca'da *Meşnevî* çalışmaları Avusturyalı diplomat Jacques van Wallenbourg (ö. 1806) ile başlar. Van Wallen-

bourg'un tercümesini İstanbul'da tamamladığı, ancak eserin 1799'da çıkan Pera yangınında kaybolduğu belirtilmektedir. *Meşnevî*'den yapılan ilk Fransızca çeviri F. Baudry'in 1857'de yayımlanan Mûsâ-Çoban hikâyesinin tercümesidir. Eva de Vitray-Meyerovitch ile İranlı Murtaşâvî'nin ortak çalışmasının ürünü olan Fransızca ilk tam *Meşnevî* tercümesi *Masnavi as Mathnawi: la quête de l'absolu* adıyla yayımlanmıştır (Monaco 1990). En son tercüme Christer Gabriel Oxenstierna'ya aittir (I-III, Kazı Publications 2002). Ahmet Kutsi Erguner ile Pierre Maniez'in hazırladığı *Meşnevî* antolojisi *Le Mesnevi: 150 contes soufis* adlı kitap Fransızca'daki en son tercümeleden biridir.

Meşnevî'nin hemen bütün dünya dillerinde tercüme veya antolojileri bulunmaktadır. İspanyolca'da Oscar Zorilla Antonia Lopez Ruiz ve Juon Vivanco, İtalyanca'da A. Bausani, Felemenkçe'de R. Van Brakell Buys, İsviççe'de Alex Eric Hermelin ve Ulla Olsson. Çek dilinde Jiri Becka ve Josef Hirsal, Rusça'da Naum Grebnev'in, Grekçe'de Gregoriou D. Zia-ka, Japonca'da Toshihiko Izutsu ve İbrâ-nice'de Hanah Ginguld'un kısmî çevirileri bulunmaktadır (Lewis, s. 612-615).

Son devirde Saraybosna mesnevîhan-larından Mehmed Cemâleddin Çauşeviç, Muyaga Merhemîç ve Kâdirî Şeyhi Hacı Feyzullah Hacıbayriç *Meşnevî*'yi Boşnak-ça'ya çevirmişlerdir (Trako, s. 143-146; Muzbeğ, s. 169-173). Hacıbayriç, geleneksel Osmanlı *Meşnevî* çalışmalarının Batı dünyasındaki son temsilcilerinden biri olup *Meşnevî*'nin ilk iki cildini tercüme etmiştir (I-II, Sarajevo 1985-1987).

BİBLİYOGRAFYA :

Mevlânâ, *Meşnevî* (trc. Veled İzbudak), İstanbul 1990, I-VI; a.e. (nşr. Muhammed İstî'lâmî), Tahran 1370-71/1990-91, neşredenin önsözü, I, 93-94; a.mlf., *Mektûbât* (trc. Abdülbâki Göl-pınarlı), İstanbul 1963, tercüme edenin girişi, s. I-XII; a.mlf., *Divân-ı Kebîr* (trc. Abdülbâki Göl-pınarlı), Ankara 1992; Sipehsâlâr, *Mevlânâ ve Et-râfındakiler* (trc. Tahsin Yazıcı), İstanbul 1977, s. 22, 139-141; Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkı-beleri* (trc. Tahsin Yazıcı), İstanbul 1995, II, 325-333; Muînüddin b. Mustafa, *Mesnevi-î Murâdiyye* (haz. Kemal Yavuz), Ankara 1982, hazırlayanın girişi, s. VII-XXIII; Hüseyin Vâiz-i Kâşîfî, *Lüb-bü Lübâb-ı Meşnevî* (nşr. Saîd Neffîsî), Tahran 1362, s. 5-15; Ankaravî, *Mecmûatü'l-letâif ve matmûretü'l-maârif*, İstanbul 1289, I-VII; a.e., VII, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 1563, vr. 3^a-15^a; İsmâil Hakkı Bursevî, *Şerh-i Mesne-vî*, İstanbul 1287, I, 2, 46; Sahih Ahmed Dede, *Mevlevîlerin Tarihi* (nşr. Cem Zorlu), İstanbul 2003, s. 181-184, 188; Âbidin Paşa, *Tercüme ve Şerh-i Mesnevi-i Şerif*, İstanbul 1305, I, 3-8; Cev-det, *Tezâkir*, IV, 17; E. H. Whinfield, *Masnavi-i*

Ma'navi: The Spiritual Couplets of Maulana Jalalud-din Muhammad-i Rumi, London 1898, s. XXVII-XXXIX; R. Nicholson, *Tales of Mystic Meaning*, London 1931, s. XI-XXVIII; a.mlf., *The Mathnawî of Jalâlû'ddin Rûmî*, London 1925-40, I-VIII; A. J. Arberry, *Catalogue of the Library of India Office*, London 1937, II, 301-304; *Türkiye Maarif Tarihi*, I, 133, 156; Ahmet Avni Konuk, *Şerh-i Mesnevi*, Konya Mevlânâ Mü-zesi Ktp., nr. 4740, s. 1-21; Safâ, *Edebiyyât*, III/1, s. 464; Ahmet Ateş, "Mesnevî'nin Onsekiz Beytinin Manası", 60. *Doğum Yılı Münasebetiyle Fuad Köprülü Armağanı*, İstanbul 1953, s. 38-50; M. Hulusi Koner, *Mesnevî'nin Özü*, Konya 1961, s. I-LXVII; Abdülbâki Göl-pınarlı, *Mevlevî Âdâb ve Erkânı*, İstanbul 1963, s. 150-151; a.mlf., *Mesnevi Şerhi*, İstanbul 1973, I, s. I-XXXIX; a.mlf., *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik*, İstanbul 1983, s. 18-150; a.mlf., "Konya Mevlânâ Dergâhı'nın Arşivi", *İFM*, XVII/1-4 (1956), s. 156-178; a.mlf., "Mesnevî'nin VII. Cildi", *ŞM*, sy. 6 (1966), s. 11-18; A. Schimmel, *Zwei Ab-handlungen Zur Mystik und Magie des Islams von Josef Hammer-Purgstall*, Wien 1971, s. 5-23; a.mlf., *The Triumphal Sun*, London 1980, s. 37-58; Mehmet Önder v.dğr., *Mevlânâ Bibli-yografyası*, Ankara 1974, I-II; W. Chittick, *The Sufî Path of Love*, New York 1983, s. 6; Celâleddin Hümâî, *Mevlevî Çem-i Güyed I-II*, Tahran 1362; Salih Trako, "Sarayevoda Mesnevî Ders-leri ve Mesnevîhanlar Üzerine", *I. Milletlerara-sı Mevlânâ Kongresi*, Konya 1987, s. 143-146; Yakup Şafak, "Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemlerinde Hz. Mevlânâ ve Eserleri Üzerine Çalışma Yapanlar", *Konya'dan Dünya'ya Mevlânâ ve Mevlevîlik*, Konya 1989, s. 249; İskender Muzbeğ, "Mevlânâ'nın Sarayevoda'da Yayın-lanan Mesnevî'sine (I. ve II. Cilt) Çeviri Açısın-dan Genel Bir Bakış", *II. Milletlerarası Mevlânâ Kongresi*, Konya 1990, s. 169-173; Bedüzzaman Fûrûzanfer, *Mevlânâ Celâleddin* (trc. Feri-dun Nafiz Uzluk), İstanbul 1990, s. 211-223; M. G. Gupta, *Maulana's Masnavi*, Agra 1990, s. 2-17; Hamid Dabashi, "Rumi and the Problems of Theodicy: Moral Imagination and Narrative Discourse in a Story of the Masnavi", *Poetry and Mysticism in Islam: The Heritage of Rûmî* (ed. Amin Banani v.dğr.), New York 1994, s. 112-135; F. Lewis, *Rumi: The Past and Present*, Boston 2000, s. 304-307, 466-615; Tâhirülmevlevî, *Şerh-i Mesnevi*, İstanbul 2001, I, 22-25; Ahmed Güner Sayar, *Hasan Ali Yücel'in Tasavvufî Dün-yası ve Mevlevîliği*, İstanbul 2002, s. 45, 96; Sezai Küçük, *Mevlevîliğin Son Yüzyılı*, İstanbul 2003, s. 371; İsmail Güleç, "Türk Edebiyatında Mesnevî Tercüme ve Şerhleri", *TUBA*, XXVII/2 (2003), s. 161-176; Pakalın, II, 490.

SEMİH CEYHAN

MESNEVÎHÂNE TEKKESİ

İstanbul Çarşamba'da
Meşnevî öğrenimi için kurulmuş tekke.

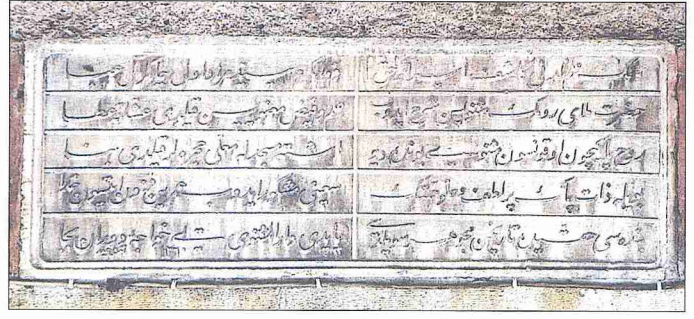
Kaynaklarda Dârülmesnevî Tekkesi ola-rak da anılır. İstanbul'un Fatih ilçesi Çar-şamba semti Tevkîî Câfer mahallesinde batıda Tevkîî Câfer Mektebi sokağı, gü-neyde Mesnevîhâne caddesi, doğuda San-caktar Yokuşu, kuzeyde Fener Rum Erkek

Lisesi'nin arsasının kuşattığı bir mekân üzerinde yer alan mesnevîhâne, aynı yerde bulunan Murad Molla Nakşibendî Tekkesi'nin üçüncü postnişini, Sultan Ahmed Camii cuma vâizi ve İstanbul'un önde gelen mesnevîhanlarından olan Mehmed Murad Efendi tarafından tesis edilmiştir (Cevdet, IV, 17). İnşası 1260 (1844) yılında tamamlanan mesnevîhâne 9 Muharrem 1261 (18 Ocak 1845) Cuma günü Sultan Abdülmecid'in de katıldığı bir törenle açılmıştır. Ertesi gün 10 Muharrem olması dolayısıyla açılıştta Şeyh Mehmed Murad Efendi "Ehl-i beyt" e dair Şûrâ sûresinin 213. âyetinin tefsirini yapmış, ardından mersiyeler okunmuştur. Murad Molla Tekkesi'nde Şeyh Mehmed Murad Efendi'den *Meşnevî* dersleri alan Cevdet Paşa'ya mesnevîhânenin açılış merasiminde mesnevîhanlık icâzeti verilmiştir. Mesnevîhânenin İstanbul'da açılan son dârülmesnevî olduğu kaydedilmektedir (Kara, s. 109). Mesnevîhânenin açılış merasimine dair *Vekâyi'nâme* adlı eserinde geniş bilgi veren Mehmed Murad Efendi kitaplarını şeyhi bulunduğu Murad Molla Tekkesi'nin kütüphanesine vakfetmiş, mesnevîhâne açıldıktan sonra burada Dârülmesnevî Kütüphanesi olarak tanınan bir kitaplık tesis ederek çeşitli kitaplar bağışlamıştır (Gökmen, s. 18).

Mesnevîhâne Tekkesi'nin mescid - tevhidhânesi – Çarşamba / İstanbul

Mesnevîhâne
Tekkesi'nin
mescid kapısı
üzerindeki
kitâbe

Mesnevîhâne, kuruluşunda dershane olarak kullanıldığı anlaşılan mescid, bunun yanı sıra bağımsız bir tevhidhâne, sekiz adet derviş hücresi, kütüphane, şadırvan, cümle kapısı, su haznesi, çeşme, mutfak ve selâmlık dairesinden oluşmaktaydı. İnşasından kısa bir süre sonra mescid - dershaneye bir minare eklenmiş, muhtemelen Şeyh Mehmed Murad Efendi'nin ölümünün ardından (27 Şevval 1264 / 26 Eylül 1848) kabrinin üzerine türbe yapılmıştır. 1268'de (1852) II. Mahmud'un başkadını Nevfidan Kadınefendi avluya bir kuyu bileziği vakfetmiştir. Yapılar, tekkelerin kapatılmasından (1925) sonra özgün kullanımlarını yitirdikleri için harap olmaya başlamış; tevhidhâne, selâmlık, derviş hücreleri, kütüphane ve mutfak yıkılarak bunlardan boşalan alanın bir kısmına bir imam meşrutası inşa edilmiştir. 1968'de onarım geçiren mescid - dershane günümüzde cami olarak kullanılmaktadır.

Arsanın güneybatı köşesinde Mesnevîhâne caddesine açılan cümle kapısı, bunun yanına sırayla su haznesiyle çeşme ve Mehmed Murad Efendi'nin türbesi, cümle kapısının batı yönüne Tevkîî Câfer Mektebi sokağı boyunca kuzey - güney doğrultusunda derviş hücreleriyle tevhidhâne, arsanın ortasına da mescid - dershane yerleştirilmiştir. Mesnevîhâneyi oluşturan yapılarda II. Mahmud döneminden itibaren Osmanlı mimarisinde etkisi hissedilen empire üslûbunun izleri görülmektedir.

Yanlardan pilastrların kuşattığı cümle kapısının yuvarlak kemeri üzerinde hattat Ali Haydar Bey'in ta'lik kitâbesi ("Hâzâ dâru tederîsî'l-Mesnevî li-Hazretî Mevlânâ Celâlidîn er-Rûmî kuddise sırruhü's-sâmî") tekkenin özelliğini ve inşa tarihini verir. Günümüzde kapıyı taçlandıran üslûpsuz beton saçağın yerinde zamanında ahşap bir saçağın yer aldığı kesindir. Kareye yakın dikdörtgen (8,40 × 7,40 m.) bir alanı kaplayan mescid - dershane, duvarları moloz taş ve tuğlayla örülmüş, kapı ve pencereleri kesme küfeki-

den sövelerle çerçevenilmiş, kırma çatılı, sıradan bir mescid yapısıdır. Kapalı son cemaat yerinin basık kemerli kapısı önündeki ahşap saçak sonradan iptal edilerek yerine cephenin görünümünü bozan bir beton sundurma oturtulmuştur. Kapının üzerinde "Hakkı" mahlaslı bir şaire ait Ali Haydar Bey'in 1260 (1844) tarihli ta'lik inşa kitâbesi bulunmaktadır. İçinde mahfil bulunmayan harimin duvarlarında ikişer adet dikdörtgen pencere, doğu ve batı duvarlarındakilerin arasında birer dolap nişi, güney duvarındakilerin arasında da yarım daire planlı ve yuvarlak kemerli mihrap yer alır. Çubuklu olan ahşap tavanın merkezindeki basit, yuvarlak göbek dışında süslemeye yer verilmemiştir. Son cemaat yerinin kuzeybatı köşesinde yükselen minarenin kare planlı kaidesinde bir sıra kesme küfeki ve iki sıra tuğladan oluşan almaşık örgü, silindirik biçimindeki gövde ve peteğinde ise tuğla örgü kullanılmış, şerefe basit demir parmaklıklarla kuşatılmış, konik ahşap külâh kurşunla kaplanmıştır. Yapıda teşhis edilen en ilginç mimari ayrıntı Mevlevî sikkesi biçimindeki minare alemidir.

Dikdörtgen prizma biçimindeki tuğla örgülü su haznesinin avluya bakan batı cephesinde küçük bir mermer çeşme yer alır. Çeşmenin dikdörtgen ayna taşı dalgali şerit kabartmasıyla çerçevenmiştir. Tekkenin bânisi Şeyh Mehmed Murad Efendi'nin ahşap sandukasını barındıran türbe ufak boyutlu (5,30 × 3,50 m.), tuğla duvarlı, kırma çatılıdır. Güney cephesinde dikdörtgen kapı, doğu ve kuzey duvarlarında avluya bakan ikişer dikdörtgen pencere, batı cephesinde de Mesnevîhâne caddesine açılan aynı biçimdeki hâcet penceresi bulunur. Söz konusu pencerenin üzerine Mehmed Murad Efendi'nin adını ve vefat tarihini veren ta'lik hatlı küçük bir kitâbe iliştilmiştir. Altıgen prizma biçimindeki şadırvan haznesinin yüzleri dalgali şerit kabartmalarıyla çerçevenilmiş, bunların köşelerine ayrıca muslukların altına ve üstüne rozetler

konmuştur. Sonradan betona dönüştürüldüğü anlaşılan ahşap çatı altı adet daire kesitli ve dor başlıklı ince mermer sütun tarafından taşınır. Silindir biçimindeki kuyu bileziğinin üzerinde 1268'de (1852) Nevfidan Kadinefendi tarafından yaptırıldığını belgeleyen mensur, süslü bir kitâbe vardır. Türbenin güney yönünde halen mevcut olmayan selâmlık-kütüphane kanadının bulunduğu tahmin edilebilir. Küçük boyutlu, ahşap duvarlı, basit bir yapı olduğu bilinen tevhidhâne de günümüzde intikal etmemiştir. Ahşap küçük birimlerden ibaret olan derviş hücrelerinin avluya açılan dikdörtgen kapılara ve pencerelere sahip bulunduğu bilinmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Bandırmalızâde, *Mecmûa-i Tekâyâ*, İstanbul 1307, s. 5; Cevdet, *Tezâkir*, IV, 13, 17; 1328 *Senesi İstanbul Beldesi İhsâiyat Mecmuası*, İstanbul 1329, s. 19; *Osmanlı Müellifleri*, I, 169, 170; Hüseyin Vassâf, *Sefîne*, II, 133; Muzaffer Gökmen, *Murat Molla: Hayatı, Kütüphanesi ve Eserleri*, İstanbul 1943, s. 18; Recep Ülker, *İstanbul Anıtları, Ayvansaray, Balat ve Fener Semtlerindeki Anıtlar*, İstanbul 1957, s. 70-72; Mustafa Kara, *Din Hayatı Sanatı Açısından Tekkeler ve Zaviyeler*, İstanbul 1980, s. 109; Tahsin Öz, *İstanbul Camileri*, Ankara 1987, I, 142; Fâtiha Câmileri ve Diğer Tarihî Eserler (haz. Fatih Müftülügü), İstanbul 1991, s. 164-165, 287; Semavi Eyice, "Kaybolan Bir Tarihî Eser Şeyh Murad Mescidi", *TD*, XVII/22 (1968), s. 126-127; M. Hüda Şentürk, "Şeyh Mehmed Murâd-ı Nakşibendî ve Vekayi'namesi", *İstanbul Araştırmaları*, sy. 1, İstanbul 1997, s. 17-63; M. Baha Tanman, "Mesnevîhane Tekkesi", *DBİst.A*, V, 408-409.

M. BAHA TANMAN

MESNÜN

(bk. SÜNNET).

MESRÛK

(المسروق)

Bilinen râvisi dışında bir kimseye nisbet edilen hadis.

Sözlükte "çalınmış" mânasına gelen **mesrûk** kelimesi, hadis terminolojisinde bir râvinin rivayeti olarak meşhurken rivayeti garip göstermek, ona ilgi çekmek veya daha başka bir maksatla asıl râvisi yerine aynı tabakadan başka bir râviyi koymak suretiyle rivayet edilen hadisi ifade etmektedir. Mesrûk, "bilinen muteber hadis tahammül yollarından biriyle alınmayan, rivayet yetkisi bulunmayan bir râvinin naklettiği hadis" şeklinde de tarif edilmektedir.

Mesrûk kelimesi bir hadis çeşidi anlamını kazanmadan önce aynı kökten gelen "sâriku'l-hadîs" (hadis hırsız) ve "yesriku'l-hadîs" (hadis hırsızlığı yapar) ifadeleriyle cerh lafzı şeklinde kullanılmıştır. Hadisleri yazılı veya şifahî olarak bir hocadan dinleyip almanın büyük önem taşıdığı II (VIII) ve III. (IX.) yüzyıllarda iyi niyetli olmadıkları tesbit edilen bazı şahısların görülmedikleri kimselerden nakilde buldukları veya bir şeyhin hadislerini başka bir kişiye nisbet ederek naklettikleri görülmüş, bu davranışları sebebiyle de hadis hırsızlığı diye cerhedilmişlerdir. "Sirkatü'l-hadîs / serikatü'l-hadîs" (hadis hırsızlığı) ifadeleri hadis kaynaklarında çokça kullanılmaktadır. Yahyâ b. Maîn'in belirttiğine göre (*et-Târîh*, I, 131), İbn Cüreyc ve Ma'mer b. Râşid ile karşılaşmadığı halde onların hadislerini Hişâm b. Yûsuf vasıtasıyla duymuş gibi nakleden Mutarrif b. Mâzin es-San'ânî'nin durumu açığa çıkınca cerhedilmiştir. Yine Yahyâ b. Maîn, Abdullah b. Mübârek'ten aldığı bazı hadisleri onun hocalarından duymuş gibi nakleden Eyyüb b. Süveyd er-Remlî'yi değerlendiren "kâne yesriku'l-ehâdîs" (hadis hırsızlığı yapardı) ifadesiyle cerhetmektedir. Hicretin ilk üç asrında (VI-IX. yüzyıllar) hadis ilmi açısından büyük önem taşıyan bu konu üzerinde muhaddisler titizlikle durmuşlardır. Bunlar Hammâd b. Amr en-Nasibî, İbrâhim b. Ebû Hayye'l-Yese', Behlûl b. Ubeyd el-Kindî ve Muhammed b. Yezîd et-Tarsûsî gibi yalancıların hadis hırsızlığı yaptıklarını ortaya çıkarmış ve bu tür rivayetlerine mesrûk adını vermişlerdir.

IV (X) ve V. (XI.) yüzyıllarda hadislerle senedlerinin tamamen tesbit edilip kaynaqlara geçirilmesinden, hadislerin şeyh yerine kitaptan alınıp senedsiz olarak rivayet etme geleneğinin yaygınlaşmasından sonra hadiste sirkat meselesi önemini yitirmiş, mesrûk hadis çeşidi de kaynaklarda bilinen örnekleriyle kalmıştır. Nitekim Hâkim en-Nisâbü'rî, Hatîb el-Bağdâdî, İbnü's-Salâh eş-Şehrezûrî, Nevevî ve Zeynüddin el-İrâkî hadis usulüne dair eserlerinde mesrûk hadise temas etmemişlerdir. Günümüzde yazılan hadis usulü kitaplarında mesrûk hadis maktûb hadisle birlikte ele alınmaktadır. Şemseddin es-Sehâvî'ye göre cerhin üçüncü mertebesindeki bir râvinin rivayeti olan mesrûk hadis, içinde yalancı barındırdığı için muhaddislerce bir çeşit mevzû hadis kabul edilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Yahyâ b. Maîn, *et-Târîh* (nşr. Abdullah Ahmed Hasan), Beyrut, ts. (Dârü'l-kalem), I, 131, 133; II, 347; Şemseddin es-Sehâvî, *Fethu'l-muğîs*, Beyrut 1403/1983, III, 273, 370; Süyûtî, *Tedribü'r-râvî* (nşr. Abdülvehhâb Abdüllatif), Beyrut 1399/1979, I, 291; Leknevî, *er-Ref' ve't-tekmil*, s. 176; a.mlf., *Zaferû'l-emânî* (nşr. Abdülfettâh Ebû Gudde), Beyrut 1416, s. 415; *Tecrid Terce-mesi*, Mukaddime, I, 307; Nüreddin İtr, *Menhecû'n-naqd fi 'ulûmî'l-hadîs*, Dımaşk 1401/1981, s. 115; Ahmed Ömer Hâşim, *Qavâ'idü usûli'l-hadîs*, Beyrut 1404/1984, s. 125; Abdurrahman İtr, *Me'âlimü's-sünneti'n-nebeviyye*, Zerkâ (Ürdün) 1406/1986, s. 157-158; Abdullah Aydınlı, *Hadis İstihlâhları Sözlüğü*, İstanbul 1987, s. 97, 136, 138, 160; Mücteba Uğur, *Ansiklopedik Hadis Terimleri Sözlüğü*, Ankara 1992, s. 360, 424; Muvaffak b. Abdullah b. Abdülkâdir, *Tevsîku'n-nuşûs ve zabtu'ha 'inde'l-muhaddîsin*, Beyrut 1414/1993, s. 53-58.

MEHMET EFENDİOĞLU

MESRÛK b. ECDA'

(مسروق بن الأجدع)

Ebû Âişe (Ebû Ümeyye) Mesrûk b. el-Ecda' b. Mâlik el-Hemdânî el-Vâdî el-Kûfî (ö. 63/683 [?])

Kûfe ekolüne mensup muhaddis ve fakih tâbiî.

Hicret yılında (622) doğduğu anlaşılmaktadır. Aslen Yemenli olup büyük tâbiîlerden ve muhadramûndandır. Mensup olduğu Hemdân kabilesinden bir grup İslâm fetihleri sırasında Kûfe'ye yerleşmişti. Vâdî nisbesi de bu kabilenin Vâdia koluyla ilgilidir. Annesi cengâver sahâbî Amr b. Ma'dikerib'in kız kardeşidir. Mesrûk küçüklüğünde çalınıp daha sonra bulunduğu için bu adı almıştır. Babası Ecda' İslâmiyet'i kabul etmiş, kendisi de Resûlullah'ın vefatından önce müslüman olmakla beraber Medine'ye Hz. Ebû Bekir'in hilâfeti döneminde gitmiş, onun arkasında namaz kılmış, Hz. Ömer ve Ali ile de görüşmüştür. Hz. Ömer ona adını sormuş, babasının adının Ecda' olduğunu öğrenince Resûl-i Ekrem'in, "ecda' şeytandır" dediğini (Ebû Dâvûd, "Edeb", 62) söyleyerek adını Mesrûk b. Abdurrahman olarak değiştirmiş, divana da bu şekilde kaydedilmiştir. Hâkim en-Nisâbü'rî ve Zehbî onu tâbiînin ikinci tabakası içinde saymıştır. Hz. Âişe'nin kendisini evlâdî gibi sevmesi dolayısıyla Mesrûk kızına Âişe adını koymuş, bu sebeple de Ebû Âişe künyesiyle anılmıştır.

Mesrûk Hz. Ebû Bekir, Ömer, Ali, Muâz b. Cebel, İbn Mes'ûd, Übey b. Kâ'b, Zeyd